

Ina Lehto

25.2.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13979/2023

Hallituksen esitys sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta - Energiateollisuus ry:n lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on varannut sidosryhmille mahdollisuuden lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta. Energiateollisuus ry (ET) kiittää tästä mahdollisuudesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

SÄHKÖNKULUTUKSEN JA TUOTANNON TEHOKAS LIITTÄMINEN SÄHKÖVERKKOIHIN ON ENERGIAMURROKSEN JA SUOMEN KILPAILUKYVYN VARMISTAMISEN EDELLYTYS

Energiamurroksen ja sähköistymisen välttämätön edellytys on sähköverkkojen riittävä ja oikea-aikainen kehittäminen. Riittävien verkkoinvestointien varmistaminen ja verkkojen kehittäminen kustannustehokkaalla tavalla ovat avainasemassa Suomen hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamisessa sekä kilpailukyvn varmistamisessa.

Nyt lausuttavana olevat lainsäädännön uudistukset ovat tarpeellisia suurjännitteisten sähköverkkojen tehokkaan ja toimivan kehittämisen edistämiseksi. Pidämme muutoksia oikeansuuntaisina ja pääosin kannatettavina.

KANTAVERKON JA SUURJÄNNITTEISEN JAKELUVERKON KEHITTÄMISVASTUUT

Kannatamme ehdotusta, että yli 110 kilovoltin verkkoa ei automaattisesti pidetä kantaverkkona, vaan se voi olla myös suurjännitteistä jakeluverkkoa. Pidämme tärkeänä, että muutoksen jälkeen on kaikille toimijoille selkeää mikä on kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon ero ja kehittämisvastuun rajaus.

Pidämme perusteltuna, että kantaverkonhaltija vastaa edelleen valtakunnallisen yhtenäisen sähkön siirtoverkon ja valtakunnanrajan ylittävien rajayhdysjohtojen kehittämisestä. Kannatamme ehdotusta, että järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen lisättäisiin valtakunnan alueen lisäksi Suomen talousvyöhyke.

Ehdotuksen mukaan alueellisen ja paikallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu olisi jakeluverkonhaltijalla toiminta-alueellaan. Pidämme perusteltuna, että suurjännitteiselle jakeluverkolle ei määritetä vastuualuetta eikä millään verkonhaltijalla olisi yksinoikeutta rakentaa suurjännitteistä jakeluverkkoa. Pidämme kuitenkin tarpeellisena säätää riittävän selkeästi siitä, miten määritetään se verkonhaltija, jolla alueellisen ja paikallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu

ehdotuksen mukaisesti kulloinkin on. Tämä on tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa suurjännitteisen jakeluverkonhaltija ei olisi kykenevä kehittämään uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa tai tilanteessa, jossa suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan verkkoa sijaitsisi toisen verkonhaltijan toiminta-alueella. Esitys on tältä osin nyt osittain epäselvä ja jättää kehittämisvastuun rajauksen määräytyväksi viimekädessä vasta tulkintakäytännön kautta.

Suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden rajauksen muuttuessa, tulee varmistaa, ettei lainsäädäntömuutos aseta jakeluverkonhaltijoita ja etenkin niiden asiakkaita kohtuuttomaan tilanteeseen, jossa yksittäisen uuden liittyjän tarve edellyttäisi niin merkittäviä verkon kehittämiskustannuksia, että niiden jyvittäminen kyseisen verkonhaltijan asiakkaille olisi kohtuutonta.

Uuden suurjännitteisen verkon kehittämisvastuun tulisi olla kohtuullista myös verkonhaltijalle. Tämä korostuu, kun on kyse yli 110kV suurjänniteverkon kehittämisestä, josta jakeluverkonhaltijoilla ei ole vielä kokemusta tai osaamista. On varmistettava yksiselitteisellä kirjauksella lainsäädännössä tai sen perusteluissa, että lainsäädäntö ei aseta jakeluverkonhaltijoille kantaverkonhaltijaa tiukempia vaatimuksia uuden suurjänniteverkon kehittämisen osalta.

TUOTANNON LIITTÄMINEN SÄHKÖVERKKOON

Pidämme hyvänä, että tuotannon liittäminen sähköverkkoon halutaan mahdollistaa useilla eri keinoilla, eli jakeluverkonhaltijoiden verkkojen sekä liittymisverkkojen ja liittymisjohtojen kautta.

Kannatamme ehdotusta, että jakeluverkonhaltijalle mahdollistetaan myös tuotantoa yhteen keräävien verkkojen tai verkon osien kehittäminen suurjännitteisessä sähköverkossa. Pidämme samalla erityisen tärkeänä, että jatkossakin myös sähköntuottajat voivat rakentaa ja operoida yhteisiä sähköntuotannon liittymisverkkoja ilman sähköverkkolupaa. Laissa tai sen perusteluissa tulee selkeästi vahvistaa, että sähköntuottajat voisivat antaa sähköntuotannon liittymisverkkojen rakentamisen ja operoinnin myös muun tahon tehtäväksi, kunhan liittymisverkon hallinta säilyy liittyjillä. Kannatamme Suurjänniteverkkotyöryhmän ehdotusta, jonka mukaisesti hallinta voisi perustua esimerkiksi vuokrasopimukseen. Lisäksi lain perusteluissa olisi tarve selvyuden vuoksi todeta mitä sähköntuotannon liittymisverkon tapauksessa tarkoitetaan sähkön toimittamisella tukkuasiakkaille ja loppukäyttäjille.

Esityksen perusteluissa tulisi selkeästi todeta, että verkonhaltija voi kehittää tuotantoa palvelevia verkon osia silloin, kun se on järkevää verkon kokonaiskehittämisen näkökulmasta. Mikäli verkon osan rakentaminen ei palvelisi verkonhaltijan sähköverkon kehittämistä arvioiden koko verkon kehittämistarpeet, liittyjillä olisi edelleen mahdollisuus rakentaa yhteinen sähköntuotannon liittymisverkko.

Esitys ei suoraan kuvaa mitä tapahtuisi tilanteessa, jossa alun perin useampaa liittyjää palvelleesta verkkoluvallisen verkonhaltijan verkon osasta peruuntuu tai poistetaan käytöstä yksi tai useampi siihen liittyvä hanke siten, että jäljelle jäisi vain yksi liittyjä. Tulisi olla selvästi todettu, ettei verkkoluvallisen verkonhaltijan verkon osaa tule jälkikäteen muuttaa esimerkiksi liittymisjohdoksi.

Pidämme tärkeänä, että suurjännitteisessä sähköverkossa mahdollistetaan yhteiset liittymisjohdot tuotantolaitoksille myös sellaisissa tilanteissa, joissa tuotantolaitokset yhteyteen rakennetaan sähkövarasto. Sähkövaraston ei tällaisissa toteutuksissa tarvitse sijaita samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä.

Emme kannata sääntelymuutoksen ulottamista jakeluverkkoihin. Jakeluverkkoja koskee myös pienimuotoisen tuotannon vapautus osasta liittymismaksuja. Olemme huolissamme, että nyt esitetty muutos johtaa jakeluverkoissa epätarkoituksenmukaiseen liittymismaksujen optimointiin.

Energiavirasto on linjannut, että samalle kiinteistölle tulee pääsääntöisesti toimittaa useampi liittymä asiakkaan näin halutessa. Tämä linjaus, yhdessä esitetyn lakimuutoksen kanssa kannustaa pilkkomaan tuotantoliittymiä tarpeettomasti useammaksi pienemmäksi liittymäksi liittymismaksujen välttämiseksi.

Energiateollisuus ry pitää välttämättömänä, että mikäli kehittämisvelvollisuutta koskeva muutos ulotetaan koskemaan suurjännitteisen jakeluverkon lisäksi alempien jännitetasojen jakeluverkkoja, samassa yhteydessä kumotaan säädös, jolla pienimuotoinen sähköntuotanto vapautetaan osasta liittymismaksuja. Jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden laajentaminen ilman, että samalla mahdollistetaan liittyjien tasapuolinen ja kustannusvastaava kohtelu liittymismaksuissa, johtaa verkon käyttäjien aiempaa eriarvoisempaan kohteluun verkon vahvistamiskustannusten kohdistamisessa.

ERILLINEN LINJA

Kannatamme sähkömarkkinadirektiivin mukaisen erillisen linjan mahdollistamista suurjännitteisissä sähköverkoissa. Pidämme tärkeänä, että esityksen mukaisesti erillinen linja ei missään tilanteessa muodosta rengasyhteyttä verkonhaltijan sähköverkon kanssa.

Erillisiä linjoja tulisi lähtökohtaisesti rakentaa tilanteissa, joissa se on sähköjärjestelmän kokonaiskehittämisen kannalta järkevää ja kustannustehokasta. Tulisi kuitenkin pyrkiä välttämään tilanteet, joissa erillisiä linjoja rakentuisi kokonaistehokkuuden kannalta tarpeettomasti rinnakkain tai erillisistä linjoista muodostuisi kohtuuttoman pitkiä esimerkiksi suhteessa liittymisjohtoihin. Olisikin syytä vielä arvioida erillisille linjoille esimerkiksi linjan pituuteen perustuvaa rajausta. Esimerkiksi edellytyksenä voisi olla etäisyysvaatimus siten, että rakennettavan erillisen linjan myötä ei lähtökohtaisesti tulisi muodostua pidempiä verkkopituuksia kuin, jos asiakkaat liitettäisiin omilla liittymisjohdoillaan suoraan verkonhaltijan verkkoluvalliseen verkkoon. Tällainen rajausta edistäisi suurjännitteisten sähköverkkojen kehittämistä kokonaistehokkaasti.

Erillisten linjojen soveltamisen osalta on keskeistä, että liittymismaksujen määräytymisperiaatteet eivät kannusta epätarkoituksenmukaisiin teknisiin ratkaisuihin liittymismaksujen välttämiseksi. Liittymismaksujen tulee kokonaisuudessaan olla yhtenevät samanlaisille asiakkaille riippumatta siitä, onko verkkoon liitettyjen sähkölaitteistojen kokonaisuus toteutettu erillisellä linjalla vai kiinteistön sisäisenä sähköverkkona. Tämä on tärkeää asiakkaiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Lakiin tai sen perusteluihin olisi lisäksi selkeyden vuoksi syytä tarkentaa, että erillisen linjan hyödyntämisestä riippumatta, liittyjällä tulee olla yksi liittymispiste (pois lukien varasyöttöyhteydet verkkoluvalliseen verkkoon ja liittyjän tulee toimia liittymispisteen verkonhaltijan asettamien teknisen ehtojen mukaisesti).

Vastustamme erillisen linjan sääntelyn muuttamista alempien jännitetasojen jakeluverkoissa. Tämä on tärkeää erityisesti jakeluverkon asiakkaiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Asia on erittäin tärkeä kustannustehokkaan verkon rakentamiseksi ja rinnakkaisten jakeluverkkojen rakentamisen välttämiseksi. Erillisen linjan nykyistä laajempi käyttö vähentää niitä hyödyntävien asiakkaiden verkkoyhtiölle maksamia verkkopalvelumaksuja ja siirtää nämä kustannukset verkkoyhtiön muiden asiakkaiden maksettavaksi. Tilanne kohtelisi epäoikeudenmukaisimmin niitä asiakkaita, joilla ei ole mahdollisuutta investoida omaan sähköntuotantoon ja erillisen linjan rakentamiseen. Emme pidä tätä kohtuullisena tai tasapuolisena jakeluverkon asiakkaille. Pidämme jakeluverkon osalta edelleen perusteltuna voimassa olevan lain mukaista rajausta, että erilliset linjat sallitaan jakeluverkossa vain pientuotannolle.

Rajausta on arvioitu ja perusteltu erillisen linjan sääntelyn käyttöönoton yhteydessä (HE 265/2020 vp). Tuolloin arvioitiin, että ”erillistä linjaa hyödyntävien loppukäyttäjien ja paikallisten energiayhteisöjen

negatiiviset vaikutukset etäisyyssiippumattomaan sähkönjakelun hinnoitteluun, harvaan asuttujen alueiden jakeluhintojen tasoon ja verkkopalvelujen saatavuuteen, jakeluverkkojen toimitusvarmuuteen sekä sähköturvallisuuteen ovat vähäisiä ja hallittavissa, kun oikeus rakentaa erillisiä linjoja on rajattu pienimuotoisen sähköntuotannon liittämiseen.” Pidämme tuolloin tehtyjä arvioita ja kirjattuja perusteluja edelleen relevantteina.

Pidämme perusteltuna pientuotannon kokorajan muuttamista yhdenmukaiseksi sähkömarkkinalainsäädännön muussa pieniä voimalaitoksia koskevassa sääntelyssä käytetyn kokorajan 1 MVA kanssa. Kokorajan muuttaminen vaikuttaisi erillisen linjan hyödyntämiseen vain 1-2MVA kokoisten tuotantolaitosten osalta. Muutos olisi selkeyttävä ja sen vaikutus olisi pieni, mutta kaikkien sähköverkon asiakkaiden näkökulmasta oikeudenmukaisuutta ja kustannusvastaavuutta parantava.

SULJETUT JAKELUVERKOT

Pidämme perusteltuna laajentaa suljetun jakeluverkon määritelmää siten, että myös yli 110 kV verkko voi olla suljettu jakeluverkko. Suljetun jakeluverkon periaatteet on perusteltua säilyttää muutoin ennallaan.

JOUSTAVAT LIITYMISSOPIMUKSET

Kannatamme joustavien liittymissopimuksien mahdollistamista sekä väliaikaisina ratkaisuin nopeamman verkkoon liittämisen mahdollistamiseksi että pysyvinä ratkaisuin silloin, kun joustavalla liittymissopimuksella on mahdollista välttää verkkoinvestointien toteuttamista ja tehostaa verkon käyttöä. Näin on mahdollista saavuttaa tehokkuushyötyjä koko sähköjärjestelmän ja kaikkien verkon käyttäjien näkökulmasta.

Joustavia liittymissopimuksia tulisi voida hyödyntää sellaisissa tilanteissa, joissa niillä saavutetaan kokonaistaloudellisesti katsottuna kustannushyötyjä ja etuja koko energiajärjestelmälle ja verkkojen käyttäjille. Joustavien liittymissopimuksien hyödyntämistä ei tulisi aiheuttomasti rajata liian tiukasti tietynlaisiin käyttötapauksiin, sillä joustomarkkina kokonaisuudessaan on vielä monilta osin kehittämätön ja kaikkia tulevaisuuden tarpeita ja kokonaistaloudellisesti kannattavimpia käyttötapauksia ei vielä ole mahdollista tunnistaa. Joustavat liittymissopimukset voivat olla erittäin hyvä työkalu verkkojen kehittämisen tehostamiseksi ja järjestelmän joustavuuden lisäämiseksi ja lainsäädännön ei tulisi aiheuttomasti rajoittaa kustannustehokkaiden keinojen käyttöä sähköjärjestelmän kehittämiseksi. Tavoitteena tulee olla kokonaiskustannustehokkuus, siten että samalla huomioidaan markkinaehtoisten joustomarkkinoiden kehittyminen. Jakeluverkon joustohankinnan ja kompensatiomallien ei lähtökohtaisesti tule aiheuttaa häiriöitä joustomarkkinoiden toiminnalle, ja jakeluverkon joustohankinnan vaikutukset muille toimijoille tulee huomioida joustomallien kehittämisessä.

Esitysluonnoksessa todetaan nyt, että verkon normaalissa käyttötilanteessa tarvittavaan joustoon verkonhaltijan tulisi hankkia joustopalveluita markkinaehtoisesti. Huomautamme, että päivitetystä sähkömarkkinadirektiivissä ((EU) 2024/1711) ja joustavista liittymissopimuksista säätävässä artiklassa 6 a ei ole rajattu mahdollisuutta hyödyntää joustavia liittymissopimuksia verkon normaaleissa käyttötilanteissa. Kansallisessa sääntelyssä ei tulisi rajata joustavien liittymissopimusten käyttöä esitysluonnoksen mukaisella tavalla verkon normaaleissa käyttötilanteissa. Joustavien liittymissopimusten käyttö tulisi mahdollistaa myös verkon normaalissa käyttötilanteessa kulutus- ja tuotantohuippujen hallinnassa sekä valtakunnallisesti (siirtoarajoitusten hallinta) että paikallisesti (paikallisten pullonkaulojen hallinta), mikäli markkinapohjaisia mekanismeja ei ole käytettävissä tai toimivaa kilpailua ei voida varmistaa.

Pysyvästi joustavien liittymissopimusten tulee perustua sekä verkonhaltijan että verkkoon liittyvän asiakkaan vapaaehtoisuuteen. Pysyvästi joustavat liittymissopimukset ovat kannatettavia ja perusteltuja silloin, kun ne hyödyttävät sekä verkonhaltijaa että verkkoon liittyvää asiakasta. Pysyvissä joustavissa liittymissopimuksissa keskeistä on, että sopimus tosiasiallisesti sitoo sekä liittyvää asiakasta että verkonhaltijaa, ja sopimusta voidaan muuttaa vain selkeästi sopimuksen tekohetkellä tiedossa olevin periaattein. Muuttamisen tulee perustua niiden olosuhteiden muuttumiseen, joiden vuoksi verkonhaltija on pysyvää joustavaa liittymissopimusta alun perin kyseisessä liittymiskohdassa tarjonnut.

Lainsäädännössä ei tulisi aiheuttomasti rajoittaa asiakkaiden ja verkonhaltijan mahdollisuutta sopia joustavista liittymissopimuksista myös olemassa olevien liittymissopimusten osalta. On tunnistettavissa tilanteita, joissa liittyjän, verkonhaltijan ja koko sähköjärjestelmän kehittämisen näkökulmasta voisi olla hyödyllistä muuttaa olemassa olevia liittymissopimuksia joustaviksi liittymissopimuksiksi. Sopimuksen muuttamisen tulee luonnollisesti perustua sekä verkonhaltijan että liittyjän vapaaehtoisuuteen.

Ehdotuksen mukaan Energiavirasto antaisi tarkempia määräyksiä joustavan liittymissopimuksen ehdoista ja sen tarjoamisen edellytyksistä. Korostamme, että näillä tarkemmilla määräyksillä on erittäin keskeinen merkitys siinä, tuleeko joustavista liittymissopimuksista verkonhaltijoille aidosti hyödynnettävä työkalu. Määräyksen tulee olla riittävän yksityiskohtainen ja samalla soveltua erilaisiin joustavien liittymissopimusten käyttötapauksiin. Korostamme, että joustavien liittymissopimusten hyödyttämiselle on akuutti tarve verkkoon liittämisen nopeuttamiseksi ja verkkokapasiteetin maksimaaliseksi hyödyntämiseksi. Tuleekin olla selvää lain ja sen esitöiden pohjalta, että mahdollinen viive Energiaviraston antamien määräysten asettamisessa ei saa viivastaa joustavien liittymissopimusten hyödyntämistä.

Ehdotuksen mukaan Energiavirasto linjaisi päätöksellään missä verkon osissa pysyvästi joustavia liittymissopimuksia on mahdollista tarjota. Energiavirasto voisi myös perua päätöksen. Energiaviraston tulkintakäytäntö etenkin päätösten peruuttamisen edellytyksistä käytännössä ratkaisee, voidaanko pysyvästi joustavia liittymissopimuksia hyödyntää vaihtoehtona verkon vahvistamiselle. Mikäli sekä liittyjä että verkonhaltija eivät voi luottaa sopimusten pysyvyyteen, ei sopimuksia solmita. Peruuttamisen edellytyksien tuleekin olla selkeät, tarkkarajaiset ja ennakoitavat. Kuten esityksessä on kirjattu, lähtökohtana tulisi olla, että peruuttaminen tulisi kyseeseen ainoastaan verkossa tapahtuneiden muutosten takia. Lainsäädännössä on asetettava riittävän tarkat raamit ja Energiaviraston tulee riittävällä tarkkuudella yksilöidä millä edellytyksillä päätös voidaan peruuttaa. Tiedot peruuttamisen edellytyksistä ja mahdollisen peruuttamisen vaikutuksista sopimukseen tarvitaan ennen kuin pysyvästi joustavia liittymissopimuksia on käytännössä mahdollista tarjota tai hyväksyä. Mikäli tieto peruuttamisen edellytyksistä ja mahdollisen peruuttamisen vaikutuksista viivästyy, se tulee viivastämään liittymissopimusten solmimista.

Pysyviä joustavia liittymissopimuksia koskevan Energiaviraston päätöksen peruuntuminen ei saisi myöskään estää väliaikaisten joustavien liittymissopimusten tarjoamista samassa verkon osassa.

LIITYNNÄN ENIMMÄISTEHO

Pidämme tarkoituksenmukaisena, että mitoittavan vian tehorajaa ei kirjata lainsäädäntöön. Sähköjärjestelmä on luonteeltaan muuttuva ja siten myös enimmäistehoraja voi muuttua sähköjärjestelmän kehittymisen myötä.

Pidämme perusteltuna, että jatkossakin enimmäistehoraja asetettaisiin nyky-lainsäädännön mukaisessa menettelyssä ja se annettaisiin viranomaisen etukäteisessä valvonnassa vahvistettavaksi järjestelmä-vastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta ja järjestelmä-vastaavan kantaverkonhaltijan

olisi annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot sähköjärjestelmän salliman suurimman mahdollisen tehonmuutoksen perusteista.

HANKELUVAT JA LUVANVARAISUUTTA KOSKEVA ENNAKKOTIETO

Pidämme hankelupasäntelyyn esitettyjä muutoksia perusteltuina. On kannatettavaa, että Energiavirasto arvioi sähköjärjestelmän kehittämisen kokonaisedunmukaisuutta hankelupakäsittelyn yhteydessä sellaisissa tilanteissa, joissa useampi toimija ilmoittautuisi halukkaaksi rakentamaan samoja suurjännitteisiä verkkoyhteyksiä.

Kannatamme että Energiavirastolle annetaan valtuudet sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevan ennakkotiedon antamiseen. Ennakkotiedon antaminen on selkeyttävää ja edistää verkkoon liitettävien hankkeiden suunnittelua. Pidämme tärkeänä, että Energiavirastolle varmistetaan riittävät resurssit ennakkotietojen antamiseen. Kustannuksia tulisi kohdistaa mahdollisuuksien mukaan niiden aiheuttajalle.

MAAKAASUMARKKINALAIN MUUTOKSET JA MUUTOKSENHAUN YHDENMUKAISTAMINEN

Pidämme muutoksenhakumenettelyjen yhdenmukaistamista perusteltuna.

VERKKOINVESTOINTIEN EDELLYTYKSET

Verkkoinvestointien edellytykset on turvattava. Energiaturros ja Suomen kilpailukyvyyn varmistaminen edellyttävät suurjännitteisen sähköverkkoyhtiöiden merkittävää kehittämistä. Suurjännitteisten sähköverkkoyhtiöiden rakentaminen vaatii merkittäviä resursseja ja rahoitusta. Verkkoluvallisen verkkotoiminnan taloudelliset edellytykset riippuvat kaikkein eniten verkkotoiminnan hinnoittelun valvontamenetelmistä ja näiden menetelmien mahdollistamasta kassavirrasta ja sitä kautta investointitasosta.

Vuoden 2024 alusta voimaan tulleet muutokset Energiaviraston valvontamallissa ovat merkittävästi vaikeuttaneet sähköverkkoyhtiöiden tehtävien investointien toteuttamista. Sähköverkkoyhtiöiden kyky rahoittaa sähköverkoissa tarvittavia investointeja on heikentynyt selvästi.

Olemmekin erittäin huolissamme välttämättömien verkkoinvestointien toteutumisesta. Energiavirasto asettaa valvontamenetelmät riippumattomana viranomaisena itsenäisesti. Pidämme kuitenkin kyseenalaisena vastaavako Energiavirastolle nykyisessä sähkömarkkinalaissa ja valvontalaissa asetetut tehtävät suomalaisen yhteiskunnan tarpeita. Riittävien ja oikea-aikaisten verkkoinvestointien mahdollistaminen ja näihin kannustaminen tulisi olla keskiössä myös lainsäädännössä, mikäli halutaan mahdollistaa energiaturroksen ja Suomen kilpailukyvyyn varmistamisen edellyttämät verkkoinvestoinnit.

YKSITYISKOHTAISET KOMMENTIT JA MUUTOSEHDOTUKSET

Yleisten kommenttiemme lisäksi haluamme tuoda esiin seuraavat yksityiskohtaiset kommentit ja muutosehdotukset.

3 § MÄÄRITELMÄT

Pidämme tarkoituksenmukaisena, että tuotannon liittymisverkkojen hallinta voidaan toteuttaa joustavin järjestelyin eikä lainsäädännössä tarpeettomasti rajata toteutusvaihtoehtoja. Pidämme perusteltuna, että liittymisverkon ja verkkoluvallisen verkon rajaus on selkeä, mutta näemme ehdotuksen muotoilussa riskin tulkintaepäselvyydestä.

Esitämme, että tuotannon liittymisverkkojen hallintaa koskevaa 3 §:n 4 b kohtaa ja sen perusteluja vielä tarkennettaisiin siten, että on selvää, että vaadittuun sähköverkon hallintaoikeuteen riittää, että liittymisverkko on yhden siihen liittyneen sähköntuottajan hallinnassa joko suoraan tai yhden tai useamman liittymisverkkoon liittyneen sähköntuottajan yrityksen määräysvallan kautta. Esitämme seuraavaa täsmennystä 3§:n 4b kohtaan: ”Tässä laissa tarkoitetaan [...] sähköntuotannon liittymisverkolla sähköverkkoa [...] joka on mainittua sähköverkkoa käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden _TAI OSAN NÄISTÄ_ määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa;”

Esitämme, että saman 3§ 4 b kohdan osalta lain perusteluissa tarkennetaan ”hallinta”-termin määritelmää erityisesti ”omistusoikeuteen verrattavan käyttöoikeuden osalta”, jotta sääntely ei aiheuta tarpeetonta tulkintariskiä markkinatoimijoille. Kannatamme, että hallinta voi perustua esimerkiksi vuokrasopimukseen.

4 § SÄHKÖVERKKOTOIMINNAN LUVANVARAISUUS

Emme kannata erillisen linjan sääntelyn muuttamista alempien jännitetasojen jakeluverkoissa. Tämä on tärkeää kustannustehokkaan verkon rakentamiseksi ja rinnakkaisten jakeluverkkojen rakentamisen välttämiseksi. Pidämme jakeluverkon osalta edelleen perusteltuna voimassa olevan lain mukaista rajausta, että erilliset linjat sallitaan jakeluverkossa pientuotannolle.

Esitämme 4§:n 2) kohdan muuttamista seuraavasti:

”Luvanvaraista ei ole:

2) erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu, jos jaeltava sähkö on tuotettu pienimuotoisessa sähköntuotannossa

2 a) jännitteeltään vähintään 110kV erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkönkäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon;”

Pyydämme selkeyden ja tulkintojen yksiselitteisyyden vuoksi tarkennusta sähköntuotannon liittymisverkkojen luvanvaraisuuden määrittelyyn. Esitämme, että sähkön kuljettamista sähköntuotannon liittymisverkossa koskevan 4§:n 4 kohdan perusteluissa todetaan, että ”pykälässä tarkoitettua sähkön toimittamista tukkuasiakkaille ja loppukäyttäjille ei olisi se, että liittymisverkkoon liittynyt energiavaraston haltija ostaa sähköä sähköverkon kautta ja myy sitä edelleen takaisin sähköverkkoon, tai se että liittymisverkkoon liittynyt tuottaja on tehnyt avoimen toimituksen sopimuksen tuotannon käyttöpaikalle.”

20 C § PYSYVÄSTI JOUSTAVAT LIITYMISSOPIMUKSET

Energiaviraston tulkinta pysyvästi joustavia liittymissopimuksia koskevien päätösten tekemisen ja etenkin päätösten peruuttamisen edellytyksille käytännössä ratkaisee, voidaanko pysyvästi joustavia liittymissopimuksia hyödyntää vaihtoehtona verkon vahvistamiselle.

Tunnistamme 20c§:n 4 momentin muotoilussa riskin, että riittävää varmuutta pysyvyydestä ei synny. Esitämme pykälän täsmenämistä tai vastaavan asian täsmenämistä perusteluihin, jotta pysyvästi joustavia liittymissopimuksia koskevat Energiaviraston päätökset ja etenkin niiden peruuttamisen perusteet ovat selkeät ja ennakolta sekä verkonhaltijan että liittyjän tiedossa.

20c§:n 4 momentissa todetaan, että ”Energiavirasto voi [...] peruuttaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksensä tai muuttaa päätöksessä tarkoitetun verkon osan ulottuvuutta, jos päätöksen

tarkoittamassa verkon osassa olosuhteet ovat muuttuneet rajoituksen aiheuttaneissa verkkokomponenteissa siten, että 1 momentissa tarkoitetun päätöksen antamisen edellytykset eivät enää täyty.”

Edelleen pykäläkohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Energiaviraston päätöksessä olisi yksilöitävä sen perusteena olevat verkkokomponentit.”

Esitämme, että vähintään pykäläkohtaisiin perusteluihin lisätään selkeästi, että Energiaviraston päätöksessä tulee yksilöidä myös riittävällä tarkkuudella ne perusteet (eli muutokset päätöksen perusteena olevien verkkokomponenttien olosuhteissa), joilla päätös voidaan peruuttaa. Peruuttamisen edellytyksien tulee olla selkeät, tarkkarajaiset ja ennakoitavat. Lisäksi tulee olla joustavaa liittymissopimusta solmittaessa yksiselitteisesti tiedossa mitä liittymissopimukselle tapahtuu päätöksen peruuntuessa.

Pysyviä joustavia liittymissopimuksia koskevan Energiaviraston päätöksen peruuntumisen ei tule automaattisesti estää 20b§:n mukaisten väliaikaisten joustavien liittymissopimusten tarjoamista samassa verkon osassa, mikäli 20b§:n mukaiset edellytykset kyseisessä verkon osassa täyttyvät. Nyt 20c§:n 4 momentissa viitataan ”tavanomaisiin ehtoihin”. Esitämme momenttia tarkennettavaksi tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi seuraavasti.

Esitämme että 20c§:n 4 momenttia muutetaan seuraavasti ”Energiaviraston on peruutuspäätöksessään määrättävä sekä verkonhaltijan että verkon osan liittyjien kannalta kohtuullinen siirtymäaika, jonka päätyttyä verkonhaltija EI SAA TEHDÄ VERKON OSASSA PYSYVÄSTI JOUSTAVIA LIITTYMISSOPIMUKSIA [POIS: n on tehtävä verkon osassa tavanomaisiin ehtoihin perustuvia liittymissopimuksia].”

20c§:n 4 momentissa todetaan peruutus päätöksen osalta, että ”liittymissopimukseen, johon Energiaviraston päätös vaikuttaa, sovelletaan mainittuna siirtymäaikana 20 b §:n 2–4 momentin säännöksiä.” Kuitenkin esityksen perusteluissa on kirjattu, että verkonhaltija ja liittyjä voisivat toisalta sopia myös siitä, että liittymissopimus päättyisi viimeistään Energiaviraston määräämään siirtymäajan päättyessä eikä verkon kehittämiseen kyseisen liittyjän osalta ryhdyttäisi. Mahdollisuus sopia liittymissopimuksen päättymisestä perustelujen mukaisesti on erittäin tärkeää. Sopiminen tulee voida tehdä alkuperäisessä liittymissopimuksessa, ei vasta Energiaviraston peruutus päätöksen yhteydessä. Ilman tätä mahdollisuutta, on ilmeinen riski, ettei joustavia liittymissopimuksia voida hyödyntää tarkoituksenmukaisesti. Sopimisen mahdollisuus tulisi kirjata myös 20c§:n 4 momenttiin, ei vain perusteluihin.

Esitämme, että 20c§:n 4 momentissa todettaisiin esimerkiksi seuraavasti: ”Liittymissopimukseen, johon Energiaviraston päätös vaikuttaa, sovelletaan mainittuna siirtymäaikana 20 b §:n 2–4 momentin säännöksiä, ELLEI VERKONHALTIJAN JA LIITTYJÄN VÄLILLÄ OLE LIITTYMISSOPIMUKSEN SOLMIMISEN YHTEYDESSÄ SOVITTU TOISIN.”

51 A § ERITYISSÄÄNNÖKSET VERKON KEHITTÄMISVELVOLLISUUDESTA SUURJÄNNITTEISESSÄ JAKELUVERKOSSA JA JAKELUVERKOSSA

Pidämme tärkeänä, että tulkintakäytäntö ei käytännössä muodostu sellaiseksi, että suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta tulkittaisiin tiukemmin kuin kantaverkonhaltijan vastaavaa velvollisuutta, kun ehdotuksessa on selvästi kirjattu kantaverkon kehittämisvelvollisuudesta poikkeavasti lievennys kehittämisvelvollisuuteen, jonka mukaan uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa ei ole velvollisuutta kehittää, jos kehittäminen ei ole verkonhaltijan teknisiin, taloudellisiin ja organisatorisiin voimavaroihin nähden taikka verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta kohtuutonta.

Tulkinnan yksiselitteisyyden varmistamiseksi esitämme, että säädöskohtaisiin perusteluihin lisätään selkeä ja yksiselitteinen kirjaus siitä, että suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan oikeudet kieltäytyä liittämistä tai osoittaa toinen liittämiskohta ovat laajemmat kuin kantaverkossa.

56 § SÄHKÖNTUOTANNON VERKKOPALVELUMAKSUJA KOSKEVAT ERITYISSÄÄNNÖKSET JAKELUVERKOSSA JA SUURJÄNNITTEISESSÄ JAKELUVERKOSSA

Jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden laajentaminen ilman, että samalla mahdollistetaan liittyjien tasapuolinen kohtelu liittymismaksuissa, johtaa verkon käyttäjien aiempaa eriarvoisempaan kohteluun verkon vahvistamiskustannusten kohdistamisessa.

Pidämme välttämättömänä, että mikäli 51a§:n kehittämisvelvollisuutta koskeva muutos ulotetaan koskemaan suurjännitteisen jakeluverkon lisäksi alempien jännitetasojen jakeluverkkoja, samassa yhteydessä kumotaan 56§:n 1 momentin 1) kohta, jossa säädetään, että ”pienimuotoisen sähköntuotannon jakeluverkkoon liittämistä veloittavaan liittymismaksuun ei saa sisällyttää sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia”.

TEM:N EHDOTUS ALUEELLISTEN SIOITTUMISSIGNAALIN HYÖDYNTÄMISESTÄ KULUTUKSEN JA TUOTANNON LIITTÄMISESSÄ KANTAVERKKOON JA SUURJÄNNITTEISEEN JAKELUVERKKOON

Fingrid Oyj ei ole osallistunut ET:n lausunnon valmisteluun tämän TEM:n ehdotuksen osalta.

Yleisellä tasolla haluamme todeta että, emme pidä perusteltuna, vaikkakin aikataulusyistä ymmärrettävänä, että tämä suurjänniteverkkotyöryhmän esityksistä erillinen esitys tuodaan lausuttavaksi samassa yhteydessä.

Ministeriö on arvioinut Fingridin liittymismaksu-uudistusta koskevan vaikutusarvioselvityksen perusteella, että muutos hillitsisi tarvetta uusien siirtoyhteyksien rakentamiseen ja auttaisi säilyttämään Suomen yhtenä sähkökaupan tarjousalueena. Ehdotuksen väitetään myös kohdistavan liittymismaksut paremmin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti uusille liittyjille ja siten vähentävän verkonvahvistuskustannusten kohdistamista verkossa jo oleville sähkökäyttäjille. Ehdotuksen mukaan mallin voidaan nähdä kuitenkin eriarvoistavan alueellisesti ja lyhyellä aikavälillä heikentävän puhtaan siirtymän investointien toteutusta erityisesti nyt vallitsevassa heikossa taloustilanteessa, sekä asettavan uudet asiakkaat eriarvoiseen asemaan nykyisten verkkoasiakkaiden kanssa

Nostamme esiin huolen alueellisen tehomaksun vaikuttavuudesta liittyjien sijoittumiseen suhteessa siihen, miten maksu voi vaikuttaa investointiympäristön ennakoitavuuteen ja investointien kannattavuuteen. On riski, että pienehkö alueellinen maksukomponentti ei välttämättä synnytä toivottua ohjausvaikutusta, kun taas maksukomponentin mahdollinen kasvattaminen tulevaisuudessa luo epävarmuutta uusille investoinneille. Vaikuttavuuden tulisi olla suhteessa tavoitteisiin. Kannatamme asian arvioimista tästä näkökulmasta huolellisesti uudistuksen jatkoselvittämisen yhteydessä.

Toinen näkökulma, josta uudistusta olisi nähdäksemme hyvä vielä arvioida on hybridivoimalaitosten käsittely. Tuuli- ja aurinkotuotanto voivat täydentää toisiaan niin, että tuotantokapasiteettia voidaan kasvattaa samassa liittymiskohdassa ilman tarvetta uudelle verkkokapasiteetille. Myös akut voivat

tasata verkkokapasiteetin tarvetta. Pyydämme arvioimaan uudistuksen vaikutusta hybridivoimalaitoksille.

Ministeriö on arvioinut, että nykyinen lainsäädäntö ei estä Fingridiä soveltamasta liittymismaksuissa sijoittumissignaaleja. Kuitenkin vastaavien maksujen vyöryttäminen suurjännitteisiin jakeluverkkoihin liittyville asiakkaille edellyttäisi lakimuutoksen, joka on nyt lausunnolla. Huomautamme, että lausunnolla olevassa vaikutustenarviointiselvityksessä ei ole selvitetty vaikutuksia suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittyville hankkeille eikä jakeluverkonhaltijoille.

Pidämme alueellisten liittymismaksukomponenttien vyöryttämistä alemmille jännitetasoille erittäin suurena periaatteellisena muutoksena verkkohinnoitteluun ja jakeluverkkojen hinnoitteluperiaatteisiin. Toisaalta uuden maksukomponentin lisääminen vain kantaverkon liittymismaksuihin voisi ohjata liittymistä epätarkoituksenmukaisesti kantaverkosta suurjännitteisiin jakeluverkkoihin. Toisaalta uudistus muuttaisi merkittävästi suurjännitteiseen jakeluverkonhaltijan verkkoon liittyvän asiakkaan hinnoittelua jopa moninkertaistaen nykyisen liittymismaksun.

Mikäli alueellinen liittymismaksukomponentti halutaan ulottaa koskemaan myös suurjännitteisiin jakeluverkkoihin liittyneitä asiakkaita, pidämme perusteltuna, että lisämaksukomponentti, tulisi suorittaa suoraan kantaverkonhaltijan ja liittyjän välillä, siten että kantaverkonhaltija laskuttaa liittyjää suoraan. Tällöin maksulla ei olisi vaikutusta suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan hinnoitteluun ja hinnoitteluperiaatteisiin.

LOPUKSI

Kiitämme vielä lopuksi mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta

Ystävällisin terveisin,

Ina Lehto

Johtava asiantuntija, Verkot ja palvelut

ENERGIATEOLLISUUS RY